

KOSOVO

Ustav, kao i drugi zakoni i propisi, štite slobodu veroispovesti i, u praksi, vlasti su generalno primenjivale tu zaštitu.

Vlasti su generalno poštovale slobodu veroispovesti pravno i u praksi.

Nije bilo izmene statusa poštovanja verske slobode od strane vlasti tokom perioda obuhvaćenog ovim izveštajem.

Bilo je izveštaja o društvenoj zloupotrebi ili diskriminaciji po osnovu verske pripadnosti, uverenja i prakse. Iz razloga što je etnička i verska pripadnost često nerazlučivo povezana, teško je kategorizovati mnoge incidenta kao slučajeve konkretno etničke ili verske netolerancije.

Američka vlada je o slobodi veroispevosti diskutovala sa vladom i predstavnicima verskih zajednica, što je deo njene globalne politike promovisanja ljudskih prava.

Odeljak I Verska demografija

Zemlja ima površinu od 10906,43 kvadratnih kilometara i 2,2 miliona stanovnika.

Islam

je dominirajuća veroispovest koju ispoveda uglavnom većinska populacija etničkih Albanaca;

zajednice Bošnjaka, Goranaca i Turaka; kao i neki pripadnici zajednica Roma/Aškalija/Egipćana.

Populacija etničkih Srba u zemlji, za koju se procenjuje se da broji od 100.000 do 120.000 pripadnika, uglavnom su pravoslavni Srbi. Grupe koje sačinjavaju manje od 5% populacije, obuhvataju rimokatolike i protestante. Katoličke zajednice koncentrisane su oko katoličkih crkava u Prizrenu, Klini, Janjevu i Đakovici. Protestantni imaju male zajednice u većini gradova, sa najvećom koncentracijom u Prištini.

Odeljak II Odeljak II. Status poštovanja verske slobode od strane vlasti

Pravni/politički okvir

Molimo pogledati Apendiks C u *Zemaljskom izveštaju o poštovanju ljudskih prava u praksi* u vezi statusa prihvatanja međunarodnih zakonskih standarda od strane vlade na <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/appendices/index.htm>

Ustav, kao i drugi zakoni i propisi, štite slobodu veroispovesti i, u praksi, vlasti su generalno primenjivale ta zaštite.

Zakon afirmiše pravo na slobodu izražavanja, savesti i veroispovesti svim stanovnicima bez

obzira na njihova verska uбеђења. To predviđa odvajanje verskih zajednica od javnih institucija i podjednaka prava i obaveze svih verskih zajednica, čime je utvrđen uslov nepostojanja zvanične religije, i zabranjuje diskriminaciju na osnovu verske i nacionalne pripadnosti. Ne postoji pravni mehanizmi za registraciju verskih grupa.

Zakon i propisi predviđaju odvajanje verske i državne sfere i zabranjuju javnim obrazovnim institucijama da pružaju versko obrazovanje ili druge aktivnosti kojima se promoviše pojedina veroispovest.

Vlada kao zvanične priznaje sledeće praznike: početak Ramazana, Ramazanski bajram, Kurban-bajram, Vaskrs, pravoslavni Vaskršnji ponedeljak i pravoslavni i katolički Božić.

Ograničenja verske slobode

Vlada je u praksi generalno poštovala versku slobodu. Nije bilo promene statusa poštovanja verske slobode od strane Vlade tokom perioda obuhvaćenog ovim izveštajem. Verske vođe su protestovale zbog praktičnih poteškoća nastalih kao posledica nepostojanja mehanizma za registrovanje verskih grupa i sticanje pravnog statusa. Iako su mnoge pronašle alternativne metode, verske grupe su izvestile o poteškoćama u posedovanju i registraciji imovine i vozila, otvaranju bankovnih računa, kao i plaćanju poreza na zarade zaposlenih.

U julu mesecu kancelarija ombudsmana pripremala je formalnu preporuku za stvaranje legalnog sistema registracije verskih zajednica. Skupština, do kraja perioda obuhvaćenog ovim izveštajem, nije postupala po ovoj preporuci.

Protestanti su potvrdili institucionalnu diskriminaciju od strane centralnih i opštinskih vlasti. Oni su se žalili da im nije dozvoljeno da osnuju protestantsko groblje, što je često rezultovalo time da su protestantski vernici sahranjivani na muslimanskim grobljima, pri čemu su u mnogim slučajevima muslimanski klirici vršili sahranu protestanata. Protestanti su tvrdili da je to bilo kršenje njihovog prava da budu sahranjivani među pripadnicima svoje veroispovesti i da su im nametnute druge verske tradicije. Protestanti su se takođe žalili da su morali da uveravaju opštinske službenike da neće isticati verske simbole na spoljnim delovima zgrada kako bi im bila izdata dozvola za proširenje ili gradnju na zemljištu u njihovom vlasništvu. Protestani su takođe izvestili o nepostojanju poreske olakšice za uvoz robe iz dobrotvornih donacija što je omelo njihovo angažovanje. Protestantska zajednica takođe je protestovala kod Ministarstva obrazovanja zbog osnivanja od strane ministarstva muslimanske verske srednje škole Medresa Alaudi, kao i zbog uvođenja te škole na listu državnih škola ministarstva, čime je prekršena razdvojenost države i vere predviđena ustavom.

Iako je Kancelarija ombudsmana ocenila da ne postoje pravne osnove za to, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije izdalo je administrativno uputstvo srednjim školama na početku školske 2010-2011.godine, kao što je to uradilo i prethodne godine, kojom se učenicama zabranjuje nošenje muslimanskih marama. Školski administratori su selektivno primenjivali ovo upustvo, kao i prethodna uputstva ministarstva o sprečavanju nastavnica i učenica da nose marame u državnim školama.

Kancelarija ombudsmana i Kosovska islamska zajednica (poznata po skraćenici na albanskem jeziku BIK) prijavile su nekoliko slučajeva u kojima su učenice isključene iz državnih škola, a nastavnice navodno otpuštene ili nisu primljene na radno mesto zbog nošenja marama. Ombudsman i BIK su izvestili o četiri slučaja u kojima učenicama nije dozvoljeno prisustvovanje nastavi zbog toga što su nosile marame na glavi, od početka školske 2010-11.godine; bilo je dva slučaja u Đakovici i po jedan u Mitrovici i Dečanima. BIK je izvestila o tome da u srednjoj školi u Vitini i dalje ne dozvoljavaju pohađanje nastave jednoj učenici zbog nošenja marame, uprkos odluci regionalnog suda u Gnjilanu iz novembra 2009.g. koja je bila u njenu korist posle isključenja iz škole u januaru 2009.g.

Asocijacija 30 nevladinih organizacija (NGOs), koja je okupila nekoliko hiljada učesnika u junskom protestu protiv zabrane nošenja marama u školama, planirala je održavanje dodatnih protesta u julu i avgustu. Asocijacija NGOs je obavestila o odlaganju planova za dodatne proteste, jer je dobila uveravanja od Ministarstva obrazovanja da će to pitanje biti rešeno, ali i usled nedostatka podrške od strane BIK. Administrativno uputstvo Ministarstva obrazovanja 6/2010 ostalo je na snazi do kraja godine.

Protestanti su izvestili o tome da im se u opštini Dečani, navodeći negativne reakcije lokalnog stanovništva, i dalje osporava dozvola za gradnju crkvenog objekta na privatnom zemljištu koje su oni kupili. Pravni predmet o građevinskoj dozvoli u Dečanima ostao je pred Vrhovnim sudom do kraja perioda obuhvaćenog ovim izveštajem. Protestanti su takođe izvestili o drugim slučajevima u kojima se njihovim kongregacijama osporavaju dozvole za gradnju novih crkvenih zgrada na zemljištu koje je u posedu crkve. Protestantska zajednica takođe je izvestila o tome da je na vladinom internet sajtu za verska pitanja navedeno da su u zemlji prisutne samo muslimanska, pravoslavna i katolička veroispovest. Protestantska zajednica je ovo pitanje postavila vldi, tražeći da takav jezik bude uklonjen; međutim, do kraja perioda obuhvaćenog ovim izveštajem, odgovora nije bilo.

Nije bilo izveštaja o zloupotrebi verskih zatvorenika ili pritvorenika u zemlji.

Poboljšanja i pozitivni pomaci u poštovanju verske slobode

Komisija za implementaciju rekonstrukcije (RIC) postigla je napredak u raznim projektima, uključujući i popravke crkvenih objekata oštećenih u neredima 2004.g. SPC je nastavila da preuzima crkvenu imovinu obnovljenu pod pokroviteljstvom RIC i da ih koristi u verske svrhe. Svi koji imaju udela u RIC, uključujući i Vladu, složili su se u vezi novih tendera za razne projekte i održavali redovne sastanke tokom čitavog perioda obuhvaćenog ovim izveštajem. RIC je završio rekonstrukciju parohijskog doma crkve Presvete Bogorodice Ljeviške u Prizrenu 14.jula. Tokom perioda obuhvaćenog ovim izveštajem, RIC je radio na popravci enterijera i uređenju zemljišta crkve Svetog Đordja u Prizrenu; opravci bunara i instalaciji zvona u manastiru Devič; rekonstrukciji crkve Usepnija Presvete Bogorodice u Đakovici; rekonstrukciji krstionice, opravci krova crkve, zvonika i spoljnog zida crkve Svetog Ilike u Vučitrnu; kao i na opravci i uređenju zemljišta crkve Svetog Jovana Krstitelja u Peći i rekonstrukciji njene zgrade za prijem gostiju. Projekat RIC za restauraciju porte crkve Svetog Đordja u Prizrenu, izvela je firma sa kojom je Ministarstvo za kulturu, omladinu i sport sklopilo ugovor. Projekat je obuhvatao uklanjanje bodljikave žice sa ograde oko porte, kao i poslavljavanje mermernih ploča i travnjaka oko crkve.

Sveštenik SPC objavio je 15.septembra da SPC pomaže rekonstrukciju seoske crkve u Živinjanima kod Prizrena, koja je uništena u nemirima marta 2004.godine, i da je obnova započeta. Sveštenik SPC u Štrpcu, zajedno sa lokalnim imamom i katoličkim sveštenikom, prisustvovao je 18.avgusta sastanku kojim je predsedavala opština Uroševca, na kome se razgovaralo o održavanju opštinske pravoslavne crkve. Na sastanku, na kome je učestvovao gradonačelnik i policija, odlučeno je da pravoslavni sveštenik ponovo služi u crkvi, a opština će započeti sa čišćenjem porte, ukloniti bodljikau žicu sa imanja i postaviti novu ogradu. Ministarstvo za zajednice i povratak podržalo je projekat.

Opštine su s vremena na vreme pomagale SPC. Na primer, 8.oktobra je opština Prizren započela projekat čišćenja lokalnog srpskog pravoslavnog groblja, a početkom oktobra opština Lipljan je izdvojila 1.000 EUR (1.300 USD) za čišćenje pravoslavnih grobalja u tri sela, pripremajući se za posetu raseljenih kosovskih Srba 9.oktobra. Opština Podujevo je početkom novembra izvestila da je izvršeno farbanje fasade zgrade lokalne srpske pravoslavne crkve koja je oštećena u junu od strane nepoznatih počinilaca.

U septembru, kao znak međureligijske podrške i saradnje, predstavnici velikih verskih zajednica učestvovali su u proslavi osvećenja nove katoličke katedrale u Prištini posvećene Majci Terezi.

SPC je 16.septembra postavila sveštenika za službu u crkvi Svetog Nikole u gradu Istoku i objavila da će crkva redovno početi da služi 1.oktobra. Crkva nije imala sveštenika od 1999.godine.

Odeljak III Statuc društvenog ponašanja koje utiče na uživanje verske slobode

Društvena diskriminacija i nasilje, kada se dogodi, generalno izgledaju kao etnički motivisana, ali bliski odnosi između nacionalne i verske pripadnosti otežavali su mogućnost određivanja da li su događaji bili motivisani etničkim ili verskim animozitetom. Iako se većina kosovskih Albanaca identificuje sa muslimanima, to određenje ima više kulturnu nego versku konotaciju. Religija nije značajan faktor u javnom životu. Verska retorika uglavnom je bila van javnog diskursa u muslimanskim zajednicama, a posećenost džamijama je bila na niskom nivou; međutim, javno ispoljavanje konzervativne muslimanske odeće i kulture, iako i dalje retko, u porastu je. Kosovski Srbi sebe identificuju sa SPC, što u mnogim slučajevima definiše njihovu versku, kulturnu i istorisku perspektivu. Za razliku od prethodnih perioda izveštavanja, nije bilo izveštaja o napadima na sveštenstvo srpske pravoslavne crkve; međutim, bilo je povremenih incidenata pretnji, krađa i vandalizama. Srpski pravoslavni sveštenik crkve u Gnjilanu 26.avgusta je rekao policiji da je(su) nepoznato(a) lice(a) provalile u njegovu kuću, koja se nalazi u crkvenim prostorijama. On nije prijavio ozbiljnu štetu ili nestale predmete, ali je rekao da je to bio treći put da se desila provala.

Dana 29.avgusta, prijavljen je požar na groblju SPC u Gnjilanu, koji je oštetio nadgrobne spomenike. Policija je vršila istragu do kraja perioda obuhvaćenog ovim izveštajem. Dana 20.oktobra utvrđeno je da su oštećena tri nadgrobna spomenika na groblju SPC u Kosovm Polju, a jedna od ulaznih kapija groblja je bila ukradena. Oko 50 lica u grupi raseljenih kosovskih Srba koja je, povodom Zadušnica 6.novembra, posetila groblje SPC u selu Muštište, opština Suva Reka, prijavilo je da je čulo pucnjavu iz automatskog oružja blizu groblja. Oni su prijavili da su se osećali zastrašeno i rekli su da se pucnjava nije dogodila tokom prethodne posete groblju. Lokalni sveštenik je 2.decembra prijavio da je ukradena značajna količina bakra sa promenjene apside pravoslavne crkve u Donjoj Budrigi.

Bilo je prijavljenih incidenata kamenovanja i drugih napada na sveštenstvo SPC dok se kretalo van svojih manastira. Kosovska policija, policija Evropske misije za vladavinu prava (Euleks), kao i mirovne snage predvođene Natoom (Kfor), pomogle su u obezbeđivanju događaja ustoličenja srpskog pravoslavnog patrijarha Ireneja, 3.oktobra. Prema policijskim izveštajima, kamenovana su tri od 76 autobusa i 29 kombija koji su prevozili hodočasnike na događaj, dok su odlazili sa ceremonije. Policija je izvela pet hapšenja. Jedan hodočasnik pretrpeo je manje povrede od razbijenog stakla, ali navodno nije zatražio medicinsku pomoć. Posle događaja, SPC je izdala saopštenje tvrdeći da su neki hodočasnici na ceremoniji bili žrtve organizovanih i prethodno isplaniranih napada kamenjem i da je oštećeno 10 autobusa i drugih vozila, dok kosovska policija nije blagovremeno reagovala. Nije bilo policijskih izveštaja o navodnim žrtvama povezanim sa ovim tvrdnjama,

a međunarodni posmatrači prisutni na licu mesta izvestili su da je policija postupala brzo i profesionalno reagujući na prijavljene incidente.

Bilo je drugih slučajeva kada je kosovska policija pomagala obezbeđivanje događaja SPC, kao što je slava sveca zaštitnika Patrijaršije SPC u Peć 14.oktobra, i slava sveca zaštitnika sprskog pravoslavnog manastira Svetih Vrača u selu Zočištu, opština Orahovac, 14.jula.

Pored toga, srpski hodočasnici koji putuju autobusima iz Srbije kako bi prisustvovali službama u manastiru Dečani, povremeno su kamenovana njihova vozila, obično od dece. U zapadnim opštinama Peć, Dečani, Đakovica, Istok, Kline i Srbica, kao i u južnoj Mitrovici (oblasti u kojima se nalaze manastiri Pećka Patrijaršija, Dečani, Gorioc, Budisavci i Devič), sveštenstvo je zahtevalo i dobilo pravnju Kfora. Sveštenstvo je tvrdilo da ne može da obide svoje vernike na zapadu (gde se nalazi većina važnih svetih mesta SPC) bez pravnje, a vernici su navodili da zbog sopstvene ugrožene bezbednosti nisu u mogućnosti da posećuju sveta mesta. Monasi i monahinje u nekim manastirima navodno nisu koristili delove manastirskog imanja, često zemlju van manastirskih zidova, usled zabrinuti za svoju bezbednost.

Protestanti su 25.decembra prijavili kidnapovanje i pretučenost pripadnika zajednice u opštini Dečani. Protestantska zajednica prijavila je da je napad bio verski motivisan, a grupa koja sebe naziva ''Alahova vojska'' poslala je dva preteća i-mejla pripadniku zajednice pre napada. Policijska istraga je bila u toku na kraju perioda obuhvaćenog ovim izveštajem. Protestantska zajednica je izrazila zabrinutost u vezi početnih faza policijski istrage, izveštavajući da su policajci pitale žrtvu zašto se obratio iz islama u hrišćanstvo.

BIK je nastavila da izveštava o svojoj zabrinutosti u vezi radikalnih muslimanskih grupa za koje tvrde da deluju iz privatnih domova i da ih predvode lica izvan zemlje.

Operativni postupci usvojeni od strane policije 2009.godine radi pružanja bolje zaštite srpskim verskim i kulturnim mestima i dalje su na snazi. Policija je nastavila da pruža poboljšanu zaštitu većini osetljivih sprskih pravoslavnih mesta, koja su definisana od strane zvaničnika SPC. Policija je nastavila sa 24-časovnom stražom u crkvi Svetog Nikole u Prištini, u kojoj je SPC nastavila sa bogosluženjima u martu 2010.godine i gde živi sveštenik sa svojom porodicom. Policija je takođe izvestila da patrolira pored ostalih srpskih kulturnih objekata. Kfor je izvestio da obezbeđuje Pećku Patrijaršiju, kao i manastire Dečani, Gorioc, Devič i Arhangeli, premda je saopštio planove o transferu odgovornosti za obezbeđenje manastira Gorioc na kosovsku policiju. Kfor je preneo odgovornost za obezbeđenje manastira Gračanica na kosovsku policiju 5.avgusta 2010.g., manastira Zočište 1.novembra, a manastira Budisavci 22.novembra bez incidenta.

Međutim, usred javne rasprave u vezi Kforovog planiranog transfera osnovnih odgovornosti za obezbeđenje nekoliko dodatnih objekata SPC na kosovsku policiju, vodeći ljudi SPC javno su tvrdili da žele permanentno prisustvo Kfora na tim mestima radi pružanja obezbeđenja sveštenstvu i posetiocima i apelovali na Kfor da ostane na tim mestima.

Lideri verskih zajednica izvestili su o generalno dobrim odnosima sa verskim liderima iz drugih konfesija. Katolički lideri izvestili su da imaju dobre odnose sa muslimanskim zajednicom, ali malo bilateralnih kontakata sa vođstvom SPC. BIK je takođe izvestila o dobrom odnosima sa katoličkim i protestantskim vođstvom, kao i sa nekima od pravoslavnih vodećih ljudi, i notirala da je redovno posećivala manastire.

Odeljak IV Politika Vlade SAD

Vlada SAD razmatra pitanje verske slobode sa vladinim i verskim predstavnicima, što je deo njene sveopšte politike unapređenja nacionalne i verske tolerancije. Mnogi visoki zvaničnici vlasti i vojske SAD kontinuirano se sastaju sa političkim i verskim liderima zalažući se za pomirenje i napredak ka tolerantnijem multietničkom društvu.

Zvaničnici SAD takođe održavaju bliske kontakte i redovno se sastaju sa verskim liderima SPC, muslimanske, katoličke i protestantske zajednice kako bi razgovarali o njihovim interesima i unapredili međuverski dijalog. Američki zvaničnici su se zalagali za dijalog između članova SPC i etničkih Albanaca članova vlade i pripadnika civilnog društva. Vlada SAD nastavila je da pomaže vladu i Savet Evrope, kao i SPC preko RIC procesa u obnovi verskih objekata oštećenih 2004.g. u međunacionalnim neredima i da interveniše kod vladinih zvaničnika u ime interesa SPC kada su prava SPC bila ugrožena ili kršena. Vlada SAD nastavila je da prati i podržava napore u rešavanju raspravu oko zemlje između manastira Visoki Dečani i lokalnih grupa. Američke mirovne trupe u sastavu KFOR radile su na sprečavanju etničkog i verskog nasilja i obezbeđivale verske objekte.

Vlada SAD nastavila je da finansira 80 radnih mesta američkih policajaca, četiri sudske i tužilaca, kao i dva politička zvaničnika raspoređenih u Misiji vladavine prava Evropske unije (Euleks) u zemlji i pružila suštinsku podršku policiji; ciljevi oba ova tela obuhvataju prevenciju etničkog i verskog nasilja. Američke diplomatice sarađivale su sa američkim vojnim personalom raspoređenom u sastavu Kfora na zaštitu verskih objekata u zoni američke vojne odgovornosti i promovisale angažovanje u rekonstrukciji oštećenih ili vandalizovanih crkava. Radovi na restauraciji nastavljeni su na sedam rekonstrukcionih projekata finansiranih dotacijom američke vlade u visini od milion dolara, kao deo nastojanja UNESCO da očuva versko i kulturno nasleđe zemlje.

